

NORGES LAND OG FOLK

TOPOGRAFISK-STATISTISK BESKREVET

VII

JARLSBERG OG LARVIK AMT

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1914

TOPOGRAFISK-STATISTISK

BESKRIVELSE

OVER

JARLSBERG OG LARVIK AMT

FØRSTE DEL
DEN ALMINDELIGE DEL

EFTER OFFENTLIG FORANSTALTNING

UDGIVET VED
AMUND HELLAND

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1914

Brasen forekommer i Drammenselven, der er en grændseelv for amtet, ligesaa i Fiskumvatn og da vel og i Eikeren; den forekommer i Gogsjø, Borrevatn, Aasrumvatn, Hillestadvatn, Nordre Bergsvatn og Grønnesvatn.

Der er nogle ferskvandsfiske af dem, som er indvandrede fra øst, som forekommer i Drammenselvns nedre del, der i Skoger er grændseelv for amtet.

Hid hører:

Løya (alburnus lucidus) er en liden ferskvandsfisk, omkring 18 cm. lang, som mest holder til i elve, gjerne samlet i stimer.

Den er ganske værdiløs som føde, men anvendes som agn. Skjællene finder nogen anvendelse ved forfærdigelse af kunstige perler.

Fremdeles er kendt fra Drammenselvns nedre del:

Raufjodrving, ide (leuciscus idus) holder sig mest i større indsjøer og vasdrag. Det er en noksaa stor, kraftig fisk, 40—50 cm. og mere, og en ganske god madfisk.

Krøkle, slom (osmerus eperlanus) er som laksen en vandrefisk, der gyder i ferskt eller brak vand, men som voksen ogsaa findes i sjøen; den gaar gjerne i stimer.

Den forekommer hos os alene i sjøer og elve paa Østlandet, men og i Drammensfjordens øvre del. Den findes enkeltvis om høsten blandt brisling udenfor Kristiania.

Fisken har en eiendommelig smag, men ansees i enkelte lande som velsmagende. Den tjener som føde for laks og ørret og lever selv af alleslags smaadyr og yngel. Den er 20—30 cm. lang.

Sik (coregonus lavaretus) er en noksaa stor fisk, 30—90 cm., der forekommer paa Østlandet og er indflyttet i flere sjøer, hvor den tidligere ikke fandtes.

Siken har et hvidt, nogenlunde godt kjød og er en madnyttig fisk. Den forekommer i Farrisvatn og Eikeren.

Orekyte (phoxinus aphyia) bliver hoist 10 cm. lang, lever af insekter og andre smaadyr samt rogn. Den er almindelig i bække og elve i det sydlige Norge. Den tjener som agn, men spises ikke; den gjør nærmest skade ved at fortære ørret- og lakserogn.

Karuds (carassius vulgaris) er en seigliwet ferskvandsfisk og holder sig gjerne paa mudderbund; den ligger i dvale om vinteren.

Karudsen er let at holde, men er ikke nogen anseet madfisk. I amtet forekommer den saaledes i Kullerødvatn i Andebu.

Hersling, guldbust (leuciscus grislagine) holder sig mest i elve, men delvis ogsaa i brakvand.

; som madfisk. Den forekommer i Grønnesvatn, Akersvatn og Grorudvatn.

Mort (leuciscus rutilus) forekommer i elve og indsjøer, hos os kun paa Østlandet. Den er ikke anseet som nogen god madfisk, men anvendes som agn. Den holder sig i stimer. Den er iagttaget i Strømmen herred ved Svelvik. Den forekommer i Borrevatn, Vestmoenvatn, Hallevatn og Torpevatn.

Sørv (leuciscus erythrophthalmus) holder sig gjerne paa mudderbund. Den er en lidet værdifuld ferskvandsfisk, 30—35 cm. lang. Den er kendt fra omegnen af Larvik. Den kaldes i Jarlsberg og Larvik amt suril og forekommer i Farrisvatn og Eikeren.

Nianging, ferskvandslampretten (petromyzon planeri) er sjelden over 25—30 cm. lang. Den er almindelig i elve i det sydlige Norge.

Perleskjæl. I en indberetning af 1648 nævnes 3 elve som særlig rige paa perler. Den ene af disse var **Aarholtselven i Tønsberg len** (d. e. den elv, som fra Andebu gennem Askimvatn gaar ind i Skjee og siden paa grænsen mellem Sandeherred og Kodal ud i Gogsjø).

Det heder, at folk troede, at perlerne kun var modne Sankthansnatten.

Perlefiske var i ældre tider et regale for dronningen, senere for statskassen. Perlerne findes i perlemuslingen eller perleskjællet (*unio margaritifera*). Der blev indsat «inspektorer» til at have overopsyn, og de, som antoges som fiskere, slap militærtjeneste.

Nettoindtægterne blev smaa. Det heder, at bønderne fiskede i al hemmelighed perler og solgte dem til hollænderkipperne. Flere af de indsatte inspektorer blev mistænkt for uærlighed. Der blev drevet en ødelæggende rovfangst, perleskjæl blev opfisket i tøndevís. Allerede tidlig i 17de aarh. var elven udfisket. I 1734 blev sendt op en saksisk perlefisker, som paa-stod at kunne aapne og undersøge muslingerne uden at skade dem.

Som et findested for perler nævnes **Hallevatns vasdrag i Brunlanes**.

Om perlefisket, se Nedenes amt, bind I, pag. 337.

Af og til findes kostbare perler i norske elve. I **Granelven i Snaasen** fandtes saaledes en perle 13 mm. i diameter, vægtig 2.2 gram, hvilken i Kristiania betaltes med 3000 kr.

Udbyttet af ferskvandsfisket i amtet, naar laksen ikke regnes med, er ikke betydeligt. Arealet af indsjøer i Jarlsberg og Larvik amt udgjør 75 km.² Antages, som almindelig i Norge, et gennemsnitligt udbytte af 30 kg. fisk pr. km.² om aaret, skulde